

29. Redit Sextus (cap. I–XXIV)

Hōra septima est. Eā hōrā Cornēlius ambulātum ire solet antequam lavātum it, sed hodiē propter imbrem et tonitrum ambulāre nōn potest. Domī manet apud uxōrem suam Fabiam, quae in ātriō Sextum filium exspectat.

Fabia: “Sextus ante hōram septimam redire solet. Quid eum agere putās?”

Cornēlius: “Per hunc imbrem ac tonitrum ambulāre nōn potest. Putō eum sub tēctō exspectāre dum tonitrus dēsinet.”

Tandem iānuā aperitur et Sextus ātrium intrat. Parentēs vērō filium suum vix cognōscunt, nam faciēs puerī cruenta est atque vestis eius sordida.

“Salvēte, pater et māter!” inquit puer.

“Ō mī fili!” inquit māter cruōrem cōspiciēns, “Quid tibi factum est?”

Sextus: “Pugnāvī cum Mārcō et Titō. Iī mē pulsāvērunt, postquam ego Mārcum pulsāvī.”

Fabia: “Cūr tū Mārcum pulsāvistī?”

Sextus: “Quia ille dixerat ‘mātre meam fēminam turpem esse!’”

Cornēlius: “Quid? Itane dixit ille puer improbus?”

Sextus: “Nōn iis ipsis verbis. Dixit ‘suam mātre fōrmōssimam esse’ ac ‘mātre meam sine ōrnāmentis fōrmōsam nōn esse.’ Postea mē ‘puerum barbarum’ vocāvit, quod eum pulsāveram.”

Cornēlius: “Profectō nōn sine causā Mārcum pulsāvistī, quia mātři tuae male dixerat! Nam māter tua fōrmōsior est quam māter Mārci, etiam sī illa plūra et pulchriōra ōrnāmenta habet. Nec tū puer barbarus es, sed doctior Mārcō.”

Sextus: “Certē nōn tam indoctus sum quam ille: rēctius et pulchrius scribō ac melius computō. Magister mē laudāvit quod rēctissimē et pulcherrimē scripseram atque etiam assem mihi dedit quod optimē computāveram.” Sextus assem prōmit et parentibus ostendit.

Fabia: “Gaudēmus tē optimum discipulum esse. Nōn modo laudem, sed etiam dōnum meruistī. Ostende nobīs litterās tuās quae laudatae sunt ā magistrō!”

Sextus prōmit tabellam, quam suam esse putābat, eamque parentibus ostendit.

Cornēlius tabellam spectāns mīratur litterās foedās ac difficilēs lēctū esse. “Quidnam hoc est?” inquit, “Num magister hās litterās laudāvit?”

Sextus: “Immō ‘litterās foedās esse’ dixit, sed hae litterae ā Mārcō scriptae sunt. Iam intellegō Mārcum tabulās nostrās mūtāvisse inter pugnam. Is meam tabulam sūmpsit – mīror eum assem meum nōn sūmpsisse!”

Fabia: “Mārcus multōs nummōs ā patre suō dīvite accipit.”

Sextus: “Rēctē dīcis: is multōs nummōs habet – ac nescit numerāre pecūniam suam! Ego ūnum assem habeo ac sciō quattuor assēs facere sēstertium et quattuor sēstertiōs dēnārium.”

Cornēlius: “Quot assēs faciunt quattuor sēstertii?”

Sextus: “Sēdecim scilicet. Hoc idem magister nōs interrogāvit. Sed id quod mē interrogāvit multō difficilīus erat. Ecce exemplum: Quot dēnāriōs faciunt duodēquīnquāgintā sēstertii? Tū mihi respondē, pater!”

30. Puer barbarus (cap. I–XXV)

Prīmā lūce Mārcus cum Dāvō Tūsculum ambulat. Dāvus nōn modo rēs Mārci fert, sed etiam epistulam quam Iūlius ad magistrum scrīpsit.

Dāvus: “Ecce epistulam **domini** ferō, quam tū ipse **magistrō tuō** trādēs.”

Mārcus: “Etiamne mercēdem fers, quam magistrō dēbēmus?”

Dāvus: “Pecūniam nōn ferō. Pater tuus mercēdem solvere nōn vult.”

Mārcus: “Ergō magister irātus erit mihi.”

Dāvus: “Nōn tibi, sed patrī tuō irātus **erit**. Dominus enim plānē scrībit ‘magistrum nihil tē docēre posse neque igitur mercēdem meruisse!’”

Mārcus: “Ita est ut scrībit pater: nihil discō ab **illō magistrō!**”

Mārcus et Dāvus incipiunt montem ascendere in quō situm est Tūsculum.

Mārcus: “Miror quod oppidum nōn in valle, sed in monte situm est.”

Dāvus: “**Oppida** in montibus **aedificantur**, quia facilius est **montem** dēfendere. Difficile enim est hostibus montem ascendere.”

Mārcus frontem tergēns “Nōn solum hostibus” inquit “difficile est. Ego semper **fessus** sum cum tandem ad lūdum **advēnī**. Ob eam causam necesse est in lūdō dormīre!”

Dāvus: “Id tē nōn excūsat. Posthāc necesse erit tē in lūdō vigilāre ac magistrō pārēre. Laetāre quod tibi licet in lūdum īre – mihi puerō nōn **licēbat**.”

Mārcus: “Sed tū servus es, Dāve.”

Dāvus: “In patriā meā servus nōn **eram**. Patria mea est Britannia.”

Mārcus: “Ergō puer barbarus erās.”

Dāvus: “Laetāre quod tū puer barbarus nōn es! Pueris barbaris nōn licet **litterās et numerōs** discere.”

Mārcus: “At pueris barbaris licet diēs tōtōs cum aliis pueris lūdere, per campōs et silvās errāre, in **flūminibus** natāre, equōs regere, ferās occidere, nec iis necesse est ante lūcem surgere.”

Dāvus: “Pueri barbari nōn tam beātē vīvunt quam tū putās. Multa mihi puerō erant officia, nec enim servum nec ancillam **habēbat** pater meus.”

Mārcus: “Quārē ex patriā tuā profectus es?”

Dāvus: “Parentēs mei ā militibus Rōmānis **necātī sunt**, quia Rōmānis auxilium ferre nōlēbant.”

Mārcus: “Cūr Rōmānis auxilium **negābant?**”

Mārcus: “Quia Rōmāni hostēs erant Britannōrum. Ego cum **parentibus meis** habitābam in parvā domō apud magnam silvam in quā exercitus Britannōrum sē occultābat. Subitō milites Rōmāni domum nostram intrāvērunt ac patrem meum interrogāre coepērunt. Ille vērō cīvēs suōs, quī patriam suam ab hostibus Rōmānis dēfendēbant, fallere nōlēbat neque ūllum verbum fēcit dē exercitū Britannōrum quī in silvis occultābātur. Meis oculis **vidī** patrem et mātrem ā saevīs militibus occidī. Ipse puer quīndecim annōrum cum cēteris Britannis captis Rōmam missus sum et servus factus. Pater Iūlii mē sescentis sēstertiis **ēmit**.”